

## SPRAWOZDANIE

### Z POSIEDZENIA PTB POŚWIĘCONEGO PAMIĘCI PROF. DR BOGUMIŁA PAWŁOWSKIEGO

Pierwsze po przerwie wakacyjnej „czwartkowe” posiedzenie oddziału PTB w Krakowie, które odbyło się w dniu 14 października, poświęcone było wspomnieniom o profesorze Pawłowskim. Posiedzenie odbyło się w sali konferencyjnej Instytutu Botaniki PAN (ul. Lubicz 46), gdzie jeszcze przed kilku miesiącami obchodzono tak radośnie jubileusz 50-lecia twórczości naukowej profesora Pawłowskiego.

Z bardzo licznie zgromadzonymi słuchaczami (ponad 100 osób) podzielili się wspomnieniami o Profesorze jego dwaj najbliżsi uczniowie i współpracownicy: doc. dr Adam Jasiewicz i doc. dr Kazimierz Zarzycki. Wśród zebranych znajdowała się również spora grupa studentów. Wieczór ten odbiegał bardzo od szablonu przyjętego przy tego typu uroczystościach. Nie było oficjalnych przemówień, natomiast w bezpośrednich, serdecznych słowach wyraźnie wyczuwało się osobiste zaangażowanie obu prelegentów, którzy tam na zboczach Olimpu towarzyszyli Profesorowi do ostatnich chwil i w jego ostatniej drodze.

Doc. Zarzycki w piękny i serdeczny sposób nakreślił zgromadzonym sylwetkę profesora Pawłowskiego, charakteryzując go jako naukowca i człowieka. Przypomniał zebranych najwybitniejsze pozycje z obszernej, liczącej 150 publikacji, twórczości naukowej Profesora, wskazując na ich nieprzemijającą wartość, ich ogólne znaczenie i syntetyczny charakter, oryginalność i precyzję. Podkreślił również takie cechy profesora Pawłowskiego, jak: jego pasję badawczą, wielką aktywność naukową, entuzjazm, zamiłowanie do pracy dydaktycznej, nieprawdopodobną wprost pracowitość, a przy tym wielką skromność i prostotę oraz życzliwy i serdeczny stosunek do ludzi, którzy go otaczali i z którymi współpracował. Wspomnienia te, oddające bardzo wiernie wspaniałą, niepowtarzalną osobowość Zmarłego, słuchacze odebrali w dużym skupieniu oraz w atmosferze głębokiego wzruszenia i żalu.

Po jednogodzinowej ciszy, którą zebrani powstawszy uczcili pamięć Profesora oraz po krótkim, osobistym wspomnieniu o Profesorze p. prof. dr Anieli Kozłowskiej, nastąpiła druga część posiedzenia, poświęcona XV Międzynarodowej Wycieczce Geobotanicznej (IPE) do Grecji. Doc. Jasiewicz, który wraz z prof. Pawłowskim i doc. Zarzyckim brał udział w tej wycieczce, przedstawił w bardzo interesujący sposób program i trasę wycieczki, charakteryzując bogatą florę i zbiorowiska roślinne Grecji. Najwięcej uwagi poświęcił prelegent dwóm wycieczkom: na Kretę oraz na Olimp, które omówił dość szczegółowo. Doskonałą ilustrację wykładu stanowiły przeźroczka o wysokim poziomie technicznym i artystycznym. Na szczególne uznanie zasługiwał pokaz kilkudziesięciu roślin, z których większość stanowiły interesujące gatunki endemiczne dla flory Grecji, jej niektórych części (np. Kreta) lub półwyspu Bałkańskiego. Wśród pokazanych roślin znalazła się również *Veronica satureioides*, której zerwanie profesor Pawłowski przepłacił życiem. Doc. Jasiewicz przedstawił zebranych dość szczegółowo ową wycieczkę na Olimp, tak tragiczną w skutkach. Jakkolwiek sam opis wypadku podał w pierwszej części zebrania doc. Zarzycki, jako naoczny świadek to jednak w referacie doc. Jasiewicza naukowe fakty również często spletały się ze wspomnieniami o Profesorze. Pozwoliło to nam słuchaczom towarzyszyć, choć w ten sposób, Profesorowi w Jego ostatniej wycieczce po ziemi greckiej i podziwiać choć małą cząstkę tej przebogatej flory i wspaniałej przyrody, z którą On obcował w Swych ostatnich dniach, a o której marzył całe życie i którą tak ukochał, że został wśród niej na zawsze.

Halina Piękoś

## MIĘDZYNARODOWE

### KOLOKWIUM POŚWIĘCONE OPRACOWANIU DZIEŁA *Prodromus zespołów roślinnych Europy* RINTELN NAD WEZERĄ (NRF), 4 IV 1971

Wobec coraz szybciej zachodzących zmian w szacie roślinnej Europy, wywołanych gospodarką człowieka, konieczne jest podsumowanie dotychczasowych wyników badań geobotanicznych nad zespołami roślinnymi tego kontynentu, aby uzyskać dane, które traktować będzie można m. in. jako podstawowy materiał do stwierdzenia jak daleko sięgają wspomniane zmiany.

Zbiorowe opracowanie, dające zwięzły, udokumentowany tabelarycznie obraz zespołów roślinnych Europy przygotowywane jest pod redakcją prof. dr R. Tüxena przez liczny, 75-osobowy zespół fitosocjologów z całej Europy. Dzieło to nosi tytuł *Prodromus zespołów roślinnych Europy*.

Do wszystkich ośrodków w Europie, w których prowadzone są badania fitosocjologiczne rozesłane zostały ankiety z propozycją współpracy w tym wielkim dziele. W odpowiedzi należało zgłosić swój udział przy opracowywaniu konkretnych klas zespołów, a więc najwyższych jednostek klasyfikacji fitosocjologicznej.

Dla syntetycznego opracowania każdej klasy wybrani zostali redaktorzy, będący specjalistami w tym zakresie. Do charakterystyki wielkich klas, obejmujących znaczną liczbę zespołów, jak np. klasy łączące zespoły leśne, powołano kilku redaktorów (np. czterech przy klasie *Vaccinio-Piceetea*). Klasa *Querceto-Fagetea*, ze względu na swoje ogromne zróżnicowanie, będzie opracowana jako ostatnia, wówczas gdy dysponować będziemy większym doświadczeniem.

Osoby opracowujące określoną klasę zespołów porozumiewają się między sobą co do metody i techniki współpracy. Nierzadko konieczne jest spotkanie współredaktorów dla wyjaśnienia powstających wątpliwości. Istnieje możliwość podziału pracy według jednostek ekologicznych lub geograficznych, a także w oparciu o jeszcze inne kryteria. Prof. Tüxen, jako redaktor naczelny, przekazał wszystkim uczestnikom swoje sugestie dotyczące techniki opracowań, oparte na własnym wieloletnim doświadczeniu. Z Polski dotychczas swój udział zgłosiło 8 osób, z których część nadesłała już materiały na ręce redaktorów.

W dniu 4 IV 1971 r., w Todenmann, niewielkiej miejscowości położonej na południowo-zachodnich zboczach wzniesień Wesergebirge koło Hanoweru, odbyło się kolokwium, którego celem była krytyczna analiza dotychczas zebranych materiałów, dyskusja nad metodą prowadzonych prac oraz zaplanowanie dalszego ciągu opracowań.

W kolokwium wzięło udział przeszło 40 osób, reprezentujących niemal wszystkie państwa, które podjęły współpracę. Z polskich fitosocjologów uczestniczył w kolokwium autor niniejszego sprawozdania.

Podstawowy materiał do syntetycznego ujęcia wyników badań geobotanicznych zgromadzony jest w Pracowni Fitosocjologii Teoretycznej i Stosowanej w Todenmann w postaci kartoteki zdjęć fitosocjologicznych, uporządkowanych wg klas, rzędów, związków i zespołów. Kartoteka ta, licząca już ponad 100 000 arkuszy, sporządzona została w oparciu o literaturę fitosocjologiczną, którą prof. Tüxen zbiera od 40 lat. W kartotece ujęto poza tym bogate materiały zdjęć dotąd nie publikowanych.

Pierwszym etapem prac jest wydanie pełnej bibliografii dotyczącej każdej z omawianych klas. Jest to zadanie redaktorów klas. Dotychczas ukazało się osiem zeszytów tego wydawnictwa\*, a mianowicie:

1. *Bulboschoenetea maritimi*
2. *Lemnetea*
3. *Spartinetea*

\* *Bibliographia Phytosociologica Syntaxonomica* wydana przez J. Cramera w Lehre.

4. *Violetea calaminarieae*
5. *Zosteretea marinae. Ruppiaetea*
6. *Ammophiletea. Honckenyo peploidis-Elymeteae arenarii*
7. *Salicetea herbaceae*
8. *Epilobieteae angustifoliae*

Do druku przygotowane są dwa dalsze zeszyty:

9. *Littorelletea*
10. *Salicornietea*

Druk zeszytów następuje w kolejności napływu opracowań, a nie według układu systematycznego.

W dyskusji wyjaśniono sens druku samych nazw zespołów (z nazwiskiem autora, który zespół opisał). Uzyskuje się w ten sposób stanowiska, pozwalające na wykreślenie zasięgu zespołu. W niektórych pracach, mimo braku tabel zdjęciowych, autorzy podają krytyczne uwagi dotyczące pozycji systematycznej lub charakteru omawianych zespołów. Dane należy przy syntezie koniecznie wykorzystać.

Druga część posiedzenia dotyczyła najistotniejszych założeń opracowania zbiorowego dzieła. Obejmują one obecnie 32 klasy. Nie włączono jeszcze tylko najobszerniejszej i najbardziej zróżnicowanej klasy *Quercus-Fagetea*.

W dyskusji wyłoniły się dwa poglądy co do ujęcia jednostek krytycznych. Zwolennicy pierwszego z nich proponowali równoczesne publikowanie dwóch lub nawet trzech różnych ujęć systematycznych i pozostawienie czytelnikowi możliwości wyboru ujęcia według własnego przekonania. Inny pogląd reprezentowała znaczna większość uczestników kolokwium, z prof. Tüxenem na czele. Zdaniem tej grupy przeciwstawienie sobie różnych ujęć systematycznych, aczkolwiek w zasadzie słuszne, nie jest jednak dopuszczalne w wydawnictwie typu „prodrumus“, które powinno dawać jednolite, uzgodnione w dyskusji poglądy. Tomy, w których skład wchodzi jednostki krytyczne, powinny się ukazywać dopiero wtedy, gdy ujęcie i klasyfikacja jednostek zostaną uzgodnione i przyjęte przez większość. Nie ogranicza to w żadnym przypadku możliwości publikowania odmiennych zapatrywań w innych czasopismach. W przypadku istnienia kilku różnych poglądów główny redaktor zamieści uwagę, że poza przedstawionym ujęciem istnieją inne zapatrywania. Otwarte przyznanie, iż w niektórych przypadkach istnieją jeszcze wątpliwości, może być tylko pozytywnie ocenione i przyczyni się z pewnością do pozyskania młodych pracowników, którzy będą dążyć do wyjaśnienia tych niejasności.

Na kolokwium przedstawiono wyniki pierwszych syntez. Dotyczyły one najprostszych jednostek i traktowane były jako opracowania doświadczalne.

W. G. Beefink i J. M. Géhu przedstawili opracowanie syntetyczne klasy *Spartinetea* R. Tx. 1961 obejmującej pionierskie zbiorowiska roślinne rozwijające się na podłożu mulistym lub piaszczystym na wybrzeżach Atlantyku, ubogie florystycznie, złożone z wieloletnich bylin, głównie geofitów. Cztery zespoły tworzące tę klasę zostały scharakteryzowane pod względem składu florystycznego, synekologii, synmorfologii i rozmieszczenia geograficznego. Dyskusję wywołał sposób przedstawienia tabeli syntetycznej.

W. Pietsch nadesłał wyniki podsumowania prac nad zespołami wchodzącymi w skład klas *Littorelletea* i *Utricularietea*. Przedstawił on szczegółowy podział na jednostki niższego rzędu, podał gatunki wskaźnikowe dla wydzielonych grup i scharakteryzował warunki ekologiczne tych gatunków. Brak było zestawień tabelarycznych.

Trzecim opracowaniem, które przedyskutowano na kolokwium była charakterystyka związku *Glycerio-Sparganion*. Podał ją H. Dierschke. Krytykowano ujęcie i rangę niektórych jednostek określanych jako zespoły, autor nie dysponował poza tym pełnymi materiałami ze wschodniej części zasięgu badanych zbiorowisk. Redaktorzy pozostałych klas zespołów roślinnych nie mogli jeszcze przedstawić żadnych ostatecznych wyników podsumowań.

Bardzo interesująca jest próba, jaką podjęła tzw. grupa komputerowa. Pracownicy ci wykorzystują maszyny liczące do żmudnych obliczeń pokrewieństwa zbiorowisk roślinnych. W najbliższym czasie porównać będzie można wyniki uzyskane metodami klasycznymi z obliczeniami jakie przeprowadzono za pomocą automatów. W dalszej dyskusji dużo uwagi poświęcono jednorodności płatów roślinności w terenie oraz interpretowanych tabel fitosocjologicznych. Profesor Tüxen zwracał uwagę na znany fakt, że przy opracowaniach „typów“ zbiorowisk roślinnych nie można opierać się na postaciach stanowiących ogniwa rozwoju dynamicznego.

Na posiedzeniu popołudniowym W. Braun przedstawił podsumowanie klasy *Montio-Cardaminetea*. Stwierdzono słaby stan zbadania tej grupy zespołów. Brak było m. in. materiałów polskich.

Zachęcano do pełniejszego wykorzystania kontaktów z osobami, które zadeklarowały swój udział w opracowaniu zbiorowym dzieła *Prodromus zespołów roślinnych Europy*. Znając literaturę fitosocjologiczną swego kraju, osoby te w wielu przypadkach mogą dostarczyć również informacji o stanie zbadania klas, nad którymi same nie pracują.

Ustalono, że materiały szczegółowe nadsyłane będą do redaktorów określonych klas zespołów. Redaktorzy, po opracowaniu syntezy, przedstawia ją kolegium, które wyrazi swoją opinię. Wybór trójosobowego kolegium dał następujące wyniki: przewodniczącym kolegium wybrano prof. R. Tüxena, członkami zostali prof. dr J. M. Géhu z Uniwersytetu w Lille oraz prof. E. Oberdorfer z Karlsruhe.

Kolegium to zostało zobowiązane do przygotowania szczegółowych wskazówek dotyczących sposobu podsumowania materiałów, ich oceny oraz zasad opracowywania syntezy. Wskazówki te przyczyniają się do ujednoczenia metod pracy nad całością dzieła.

Kolokwium zakończone zostało sprawozdaniem dr J. J. Barkmana z posiedzenia Komisji Nomenklatorycznej, które odbyło się w marcu br. w Pradze. Fitosocjologów polskich reprezentował na tych obradach doc. dr J. B. Faliński. Następane posiedzenie tej komisji ma się odbyć w kwietniu 1972 roku w Warszawie.

Teofil Wojterski

#### KOMUNIKAT

Z okazji pięćdziesięciolecia Polskiego Towarzystwa Botanicznego odbędzie się w Warszawie w dniach 19—20 września 1972 r. Jubileuszowy Zjazd Towarzystwa. Obrady Zjazdu odbędą się w Uniwersytecie Warszawskim (Krakowskie-Przedmieście 26(28).

W programie Zjazdu przewidziane są w dniu 19 września referaty na posiedzeniu plenarnym, w dniach 20—21 referaty w sekcjach, 22 września wycieczki.

Informacji udziela Komitet Organizacyjny Zjazdu PTB, Al. Ujazdowskie 4, Zakład Systematyki Roślin UW.

